

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Davida Hipšra a soudců Faisala Husseiného a Tomáše Foltase v právní věci žalobce: **K. V.**, zastoupený JUDr. Markem Chlebikem, advokátem se sídlem Školská 694/23, Praha 1, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 4. 6. 2024, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 9. 2024, č. j. 41 Ad 14/2024-24,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 26. 9. 2024, č. j. 41 Ad 14/2024-24, **se ruší** a věc **se vrací** krajskému soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobce požádal na konci roku 2023 o invalidní důchod. Žalovaná jeho žádost prvostupňovým rozhodnutím zamítla. Podle posudku lékaře Okresní správy sociálního zabezpečení Jihlava totiž žalobce nebyl invalidní. Nejednalo se u něj o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav podle § 26 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

[2] Žalobce podal proti prvostupňovému rozhodnutí námitky. V nich odkázal především na lékařské zprávy z Psychiatrické nemocnice v Jihlavě, kde byl opakovaně umístěn k nedobrovolné hospitalizaci. Má několikaleté poruchy vnímání a myšlení, včetně paranoidního a agresivního chování. V námitkách žalobce dále popisoval své bludy. K nedobrovolné hospitalizaci žalobce docházelo v poslední době opakovaně. Dále žalobce odkázal na několik důkazů, podle kterých měl být neschopen práce.

[3] V průběhu řízení o námitkách byl vyhotoven nový posudek o žalobcově invaliditě. Podle něj se u žalobce jedná o dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav. Posudek shledal žalobce invalidním, konkrétně ve III. stupni invalidity. Jeho pracovní schopnost poklesla z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu o 70 %. Vznik invalidity druhý posudek stanovil k datu 19. 1. 2024. Jako rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobce s nejvýznamnějším dopadem na pokles pracovní schopnosti

druhý posudek stanovil zdravotní postižení uvedené v kapitole V (duševní poruchy a poruchy chování), položce 3e (schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy, středně těžké postižení) přílohy k vyhlášce č. 359/2009 Sb., kterou se stanoví procentní míry poklesu pracovní schopnosti a náležitosti posudku o invaliditě a upravuje posuzování pracovní schopnosti pro účely invalidity (vyhláška o posuzování invalidity). Tato položka stanoví míru poklesu pracovní schopnosti v rozmezí od 70 do 80 %. V případě žalobce druhý posudek stanovil míru poklesu pracovní schopnosti na dolní hranici daného rozmezí, tj. 70 %.

[4] Žalovaná ovšem poté zkoumala otázku získání potřebné doby pojištění podle § 40 odst. 1 písm. f) a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. V rámci toho žalovaná vyhotovila osobní list důchodového pojištění, který je nedílnou součástí rozhodnutí v námitkovém řízení. Z přiloženého osobního listu důchodového pojištění vyplývá, že žalobce získal v rozhodném období 10 let před vznikem invalidity, tj. v době od 19. 1. 2014 do 18. 1. 2024, pouze 1 rok a 152 dnů doby pojištění místo potřebných 5 let. Nesplnil tak podmínku získání potřebné doby pojištění. V rozhodném období 20 let od data vzniku invalidity, tj. od 19. 1. 2004 do 18. 1. 2024, pak získal pouze 4 roky a 283 dnů místo potřebných 10 let pro nárok na invalidní důchod. Ani tuto podmínku získání potřebné doby pojištění tak nesplnil. V rozhodnutí ze dne 4. 6. 2024, č. j. X, tak žalovaná dospěla k závěru, že bytí byl tedy žalobce v průběhu řízení o námitkách shledán invalidním, nárok na invalidní důchod mu z důvodu nesplnění podmínky získání potřebné doby pojištění nevznikl.

Rozsudek krajského soudu

[5] Následně se žalobce obrátil na Krajský soud v Brně. Ten jeho žalobu proti rozhodnutí žalované ze dne 4. 6. 2024, č. j. X, zamítl.

[6] Jako podstatu sporu krajský soud vymezil otázku, zda žalobce získal potřebnou dobu pojištění pro to, aby mu žalovaná mohla přiznat invalidní důchod. Podle žalované ji nezískal. To žalobce vlastně ani nezpochybňoval. Namítal ovšem, že s ohledem na jeho psychické onemocnění nebylo v jeho silách ji získat. Použití zákonné úpravy bylo proto podle něj v konkrétních okolnostech této věci příliš tvrdé. Žalobce proto ve výsledku žádal, aby krajský soud od podmínky zisku potřebné doby pojištění v jeho případě odhlédl.

[7] To však krajský soud odmítl. Krajský soud upozornil, že je při svém rozhodování vázán zákony a mezinárodními smlouvami, v oblasti sociálního zabezpečení navíc musí být soudy zdrženlivé. Jedná se totiž o jedno ze sociálních práv, kterého se lze domáhat jen v mezích zákonů k jeho provedení. Pravidla pro přiznávání invalidních důchodů tedy stanovuje především zákonodárce – za což nese i politickou odpovědnost. Úkolem správního soudu poté je, aby přezkoumal, zda žalovaná postupovala podle těchto pravidel nastavených zákonodárcem. Pokud by soud z popsanych ústavně vymezených mantinelů vykročil, jednal by v rozporu s principem dělby moci. Soud proto nemůže jakkoliv svou vlastní vůlí nahrazovat pravidla zakotvená zákonodárcem, i kdyby na věc měl jiný pohled. Krajský soud zopakoval, že žalobce v zásadě ani nezpochybňoval, že potřebnou dobu pojištění nesplnil. Žalovaná postupovala v souladu se zákonem o důchodovém pojištění. Pro úplnost soud dodal, že tu ani nebyl zákonný prostor pro přiznání tzv. invalidního důchodu v mimořádných případech podle § 42 zákona o důchodovém pojištění.

pokračování

II. Shrnutí argumentů kasační stížnosti a vyjádření žalované

Kasační stížnost

[8] Proti rozsudku krajského soudu podal žalobce (nyní *stěžovatel*) kasační stížnost.

[9] V kasační stížnosti stěžovatel upozornil na své psychické potíže, které trvají několik let a kvůli kterým není schopen nalézt, resp. si případně udržet zaměstnání. Pro svůj psychický stav tedy stěžovatel není schopen splnit podmínku minimální doby pojištění, kvůli které mu žalovaná nepřiznala invalidní důchod. O tom, že stěžovatelovy psychické problémy jsou závažné, není pochyb, neboť i žalovaná dospěla nakonec k závěru, že pokles stěžovatelovy míry pracovní schopnosti je 70 %. Problém navíc představuje i skutečnost, že stěžovatel si své psychické onemocnění neuvědomuje. Jeho psychické onemocnění se navíc utvářelo delší dobu a postupem času se zhoršovalo. Dnes již nelze přesně určit přesný den vzniku stěžovatelovy invalidity, ale podle dokumentů PČR i stěžovatelovy zdravotní dokumentace se tak stalo nejméně před 5 lety. Ke svému zdravotnímu stavu stěžovatel odkázal zejména na usnesení PČR, lékařské zprávy především Psychiatrické nemocnice Jihlava a svědecké výpovědi jeho známých či rodinných příslušníků. Poslední dlouhodobější zaměstnání byl stěžovatel schopen vykonávat v letech 2008 až 2010, poté stěžovatel vykonával již jen dvě krátkodobá agenturní zaměstnávání a dále byl několikrát krátkodobě evidován na úřadu práce. Žalovaná i krajský soud však pouze formálně zhodnotily nesplnění jedné ze zákonných podmínek, aniž by však zohlednily i stěžovatelovy specifické a závažné skutkové okolnosti.

[10] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[11] Jednou z podmínek věcného přezkumu kasační stížnosti ve věcech, o nichž rozhodoval před krajským soudem specializovaný samosoudce, je její přijatelnost. Kasační stížnost je dle § 104a odst. 1 s. ř. s. přijatelná, pokud svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Výkladem institutu přijatelnosti se Nejvyšší správní soud zabýval například v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS, na které pro stručnost odkazuje. Tato kritéria přijatelnosti kasační stížnosti jsou použitelná i po novele § 104a odst. 1 s. ř. s., která s účinností od 1. 4. 2021 rozšířila okruh případů, při jejichž přezkumu se posuzuje přijatelnost kasační stížnosti (viz například usnesení tohoto soudu ze dne 16. 6. 2021, č. j. 9 As 83/2021-28, č. 4219/2021 Sb. NSS, či ze dne 5. 8. 2021, č. j. 10 Azs 196/2021-30).

[12] Nejvyšší správní soud přitom shledal, že kasační stížnost je přijatelná, a to pro zásadní pochybení krajského soudu, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele; toto pochybení krajského soudu spočívá v nepřezkoumatelnosti jeho rozsudku, resp. části napadeného rozsudku (k tomu viz níže).

[13] Kasační stížnost tedy nejen přijatelná, ale i důvodná.

[14] Již krajský soud ve svém rozsudku upozornil, že stěžovatel v zásadě ani nezpochybňuje skutečnost, že nesplnil potřebnou dobu pojištění pro nárok na invalidní důchod podle § 40 odst. 1 písm. f) a odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Jeho polemika míří především tím směrem, že pro jeho psychické onemocnění nebylo v jeho silách ji získat. Použití zákonné úpravy bylo proto podle něj v konkrétních okolnostech této věci příliš tvrdé. Stěžovatel proto ve výsledku žádal, aby krajský soud od podmínky zisku potřebné doby pojištění v jeho případě odhlédl.

[15] To však krajský soud odmítl. Jak již bylo konstatováno výše, krajský soud upozornil, že je při svém rozhodování vázán zákony a mezinárodními smlouvami, v oblasti sociálního zabezpečení navíc musí být soudy zdrženlivé. Jedná se totiž o jedno ze sociálních práv, kterého se lze domáhat jen v mezích zákonů k jeho provedení. Podle krajského soudu stěžovatel v zásadě ani nezpochybňoval, že potřebnou dobu pojištění nesplnil a žalovaná postupovala při posuzování získaných dob pojištění v souladu se zákonem o důchodovém pojištění. Dále uvedl odůvodnění, které Nejvyšší správní soud přiblížil shora v bodě [7] tohoto rozsudku.

[16] S tímto posouzením – při zohlednění níže uvedené výhrady – Nejvyšší správní soud v zásadě souhlasí.

[17] Podle Nejvyššího správního soudu se však krajský soud nezabýval druhým okruhem stěžovatelových žalobních námitek, které výše rekapitulovaným úvahám krajského soudu o nesplnění potřebné doby pojištění a stěžovatelově požadavku o prominutí nesplnění této podmínky v logice zdejšího sporu předcházejí.

[18] Stěžovatel ve své žalobě snesl rovněž polemiku ohledně toho, že psychické obtíže se u něj vyskytují již dlouho dobu. Toto tvrzení stěžovatel dokládá především výpověďmi a čestnými prohlášeními jeho známých a rodinných příslušníků. Tuto argumentaci poté stěžovatel přenesl i do své kasační stížnosti.

[19] Byť Nejvyšší správní soud upozorňuje, že stěžovatelova žalobní i kasační polemika mohla být vyjádřena jistě srozumitelněji a určitěji, podle Nejvyššího správního soudu z ní vyplývá, že stěžovatel rozporuje stanovení vzniku jeho invalidity, která byla revizním lékařským posudkem stanovena až počínaje 19. 1. 2024. Jak Nejvyšší správní soud uvedl již výše, stěžovatel však konstantně tvrdí, že psychickými obtížemi, kvůli kterým není schopen sehnat, resp. si udržet zaměstnání, a kvůli tomu tedy není schopen splnit potřebnou dobu pojištění pro nárok na invalidní důchod, trpí již dlouho dobu.

[20] K této žalobní argumentaci se však krajský soud ve svém rozsudku vůbec nevyjádřil. Tato argumentace přitom v logické posloupnosti předchází samotnému posouzení splnění podmínek pro vznik nároku na invalidní důchod, resp. následným úvahám o případné tvrdosti zákona a prominutí nesplnění jedné z podmínek. Nejdříve totiž krajský soud musí posoudit to, zda byla stěžovatelova invalidita stanovena ke správnému datu, neboť od tohoto data se následně odvíjí výpočet potřebných dob pojištění – k tomu srov. § 40 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění.

pokračování

[21] Ohledně této žalobní argumentace tedy Nejvyšší správní soud shledal rozsudek krajského soudu nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů. V dalším řízení krajský soud posoudí uvedenou stěžovatelovu argumentaci a přezkoumá stanovení vzniku stěžovatelovy invalidity.

IV. Závěr a náklady řízení

[22] Z výše vyloženého důvodu shledal Nejvyšší správní soud kasační stížnost důvodnou, proto zrušil rozhodnutí krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). V dalším řízení je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem (§ 110 odst. 4 s. ř. s.). V novém rozhodnutí krajský soud rovněž rozhodne i o náhradě nákladů nynějšího kasačního řízení (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. března 2025

David Hipšr
předseda senátu